

De Ketterij van de Kolossenzen

door Bob DeWaay, <http://cicministry.org/articles.php>; Issue 69 & 70, 2002

Alle Schriftaanhalingen komen uit de Statenvertaling 1977
Vertaling, plaatje, appendix en voetnoten door M.V. Update 4-4-2012

Deel 1/2: Exegese van Kolossenzen 2 over de natuur van de Kolossensische “filosofie”

“Ziet toe, dat niemand u als een roof meevoere [*sulagoeo*] door de filosofie [*philosophia*], en ijdele verleiding, naar de overlevering der mensen, naar de eerste beginselen [*stoicheia*]¹ der wereld, en niet naar Christus” - Kolossenzen 2:8

Het gevaar dat iemand u “als een roof meevoert” of “als buit meeslept” (HSV) door dezelfde ketterij die de Kolossenzen bedreigde is vandaag zo reëel als in het eerste-eeuwse Kolosse. Het Griekse woord voor “als buit meeslepen” is *sulagoeo* en betekent precies wat de Statenvertaling weergeeft.^[1] De buit van de strijd slaat op hen die het slachtoffer werden van valse leraars. De Heilige Geest inspireerde en bewaarde de geschriften van Paulus zodanig dat alle christenen van de komende generaties zouden gewaarschuwd zijn voor en beschermd tegen deze verwoestende dwaling. Maar, de meeste hedendaagse christenen zijn zich niet bewust van de precieze kwestie in Kolosse, en hoe de Kolossensische “filosofie” vandaag wordt gepromoot in verschillende gedaanten. Wat ter discussie ligt is de genoegzaamheid van Christus zoals verkondigd door het Evangelie. In dit artikel zullen we de kwestie van de Kolossenzenbrief onderzoeken in de context van de eerste-eeuwse religieuze wereld in Klein Azië, en zo de natuur identificeren van de Kolossensische ketterij. Dit geeft ons de middelen die we nodig hebben om de Schrift toe te passen op hedendaagse onderwerpen.

Wat duidelijk is, is dat Paulus de genoegzaamheid van Christus benadrukt. Dit maakt duidelijk dat, wat ook de natuur was van de valse leer die daar circuleerde onder de Kolossenzen, ze in vraag stelde: de genoegzaamheid van Christus, de veilige positie van hen die “in Christus” zijn, en de adequaatheid van het volbrachte werk van Christus op het kruis in het bevrijden van de gelovigen van de vijandige machten. Paulus zei: “En gij zijt in Hem volmaakt, Die het Hoofd is van alle overheid en macht” (Kol. 2:10). Gekoppeld aan de machtige “Christuslofzang” van Kolossenzen 1:15-20, is het evident dat Zijn verhoogde status over de hele schepping - inbegrepen de vijandige machten - ondermijnd werd door valse leringen en valse leraars.

De *stoicheia* van Kolossenzen 2:8 & 2:20

Paulus brengt drie waarschuwingen die essentieel zijn om ons de natuur van de Kolossensische ketterij te helpen verstaan. We zullen dat later onderzoeken. Eerst echter moeten we twee Griekse woorden onderzoeken zodat de waarschuwingen netjes in hun context kunnen begrepen worden. Deze woorden worden in het Nieuwe Testament niet dikwijls gebruikt en we zullen naar bewijs moeten zoeken voor de betekenis van deze woorden. Dankzij recent onderzoek is er veel licht gekomen op deze termen en de situatie in Kolosse^[2]. Kolossenzen 2:8 (geciteerd aan het begin van dit artikel) waarschuwt met betrekking tot een filosofie die neerkomt op “ijdele verleiding” of “lege verleiding” (HSV). De bronnen van de “filosofie” zijn: “overlevering van mensen” en “de eerste beginselen van de wereld”. **Het Griekse woord voor “eerste beginselen” is *stoicheia*.**¹ Het determineren van deze term is essentieel vermits die twee keer wordt gebruikt, in Kolossenzen 2:8, 20. Het probleem is dat de term *stoicheia* meerdere betekenissen heeft. Hieronder vallen elementair onderwijs (zoals abc's), de fysieke elementen (aarde, wind, vuur en water, volgens het oude begrip),

¹ Grondwoord *Stoicheion*. Prisma G/N: “element; *pluralis*: principes, (grond)beginselen; elementaire machten”. In Kol. 2:8 kan *Stoichaeia tou kosmou* dan “de elementaire machten van de wereld” betekenen. De NBG geeft: “de wereldgeesten”. Wij moeten goed opletten voor de boze machten van de *stoicheia tou kosmou* of *wereldgeesten*! Zie Appendix.

of geestelijke wezens die over de elementen geacht worden te regeren (elementaire geesten)^[3]. Clinton Arnold heeft intensief onderzoek gedaan over deze term zoals gebruikt in religieuze contexten (zowel heidens als Joods) van de oude wereld. Hij schreef een heel hoofdstuk over het onderwerp van de *stoicheia*^[4]. Wat fascinerend is in dit onderzoek is de grote hoeveelheid materiaal dat hij erbij betreft. **Hij concludeert dat de *stoicheia* boze, vijandige machten zijn**^[5]. Het waren deze die zowel Joden als heidenen vreesden, zoals aangetoond werd door vele voorbeelden geciteerd door Arnold. Zij vreesden de *stoicheia* omdat algemeen geloofd werd dat deze het “(nood)lot” bestuurden. Na het verwerpen van andere interpretaties, brengt Arnold zijn zienswijze:

Het is waarschijnlijker dat ‘de filosofie’ inderdaad de leer was dat de *stoicheia* het hemelrijk bestuurden, maar de bezorgdheid richtte zich meer naar hun vijandige invloed op zaken van het dagelijkse leven -- ze veroorzaken ziekte, werken vloeken uit, veroorzaken armzalige oogsten, plagen, aardbevingen en ‘natuurlijke’ verwoestingen.^[6]

Heidenen en Joden (en uiteraard sommige christen-leraars te Kolosse) zochten hulp voor het afwenden van het werk van de *stoicheia* in hun levens. Hierop was gewoonlijk de volksreligie gefocust in die dagen.

Eerdere interpretaties van de Kolossensische ketterij richtten zich op het Joodse mysticisme of gnosticisme^[7]. Het baanbrekende werk van Clinton Arnold voorziet in een echte “hoofdader”² van onderzoeksmateriaal uit oude inscripties, magische amuletten, extra-canonieke Joodse geschriften en Griekse mysterie-religies die aantonen hoe Griekse woorden (zoals *stoicheia* en *embateuein*) werden gebruikt in de religies van die dagen. **Geen gnosticisme noch judaïsme kunnen de terminologieën in Kolossenzen 2 verklaren.** Sommige ervan zijn Joods en andere delen ervan duidelijk heidens. Wat Arnold aantoonde is dat Joden en heidenen geloofden in de populaire volksreligies die de grenzen overschreden van de belangrijke religies. Wat zij gemeen hadden was **het idee dat boze machten hun welzijn bedreigden en dat bepaalde “magische” praktijken noodzakelijk waren om hun invloed af te wenden.**

De astrologie voorziet in een goede illustratie van hoe iets als dit in onze dagen wordt beoefend. Mensen met verschillende religieuze achtergronden raadplegen horoscopen en nemen ze serieus. Wanneer hindoes, moslims of “christenen” horoscopen lezen, zien zij dit meestal niet als een verwerping van hun eigen religie of als een bekering tot het paganisme als een georganiseerde religie. Wat echter gebeurt is dat de heidense ideeën van astrologie (dat iemands lot verbonden is met de sterren en dat het “lot” kan tegengegaan worden door de juiste informatie en processen uit te voeren) geïntegreerd worden in iemands bredere religieuze kijk. Dit is wat genoemd wordt “syncretisme”. Astrologen zijn er snel bij om hun cliënten te vertellen dat astrologie werkt bij elke religie. Wat Arnold door zijn onderzoek aantoonde was dat, bijvoorbeeld, Joodse engelennamen gevonden kunnen worden op heidense amuletten, die ingeroepen worden om de heiden de invloed van de *stoicheia* te helpen afwenden^[8]. Arnolds thesis is **dat dit soort syncretisme en populaire volksreligies achter de Kolossensische dwaling zaten.** Zijn bewijsvoering heeft me overtuigd.

Wat deze volksreligie bijeenhoudt is de gevoelde nood wegens de invloed van de boze machten. De *stoicheia* zijn boze, persoonlijke, geestelijke wezens en zij kunnen de bron zijn van een dwaalleer. Paulus betoogt dat “de filosofie” tegen welke hij waarschuwt, “naar de *stoicheia* van de wereld” is (Kol. 2:8). De bron van de valse leer is tweevoudig: de tradities van mensen en de *stoicheia*^[9].

Er ligt enige ironie in het feit dat de bron van de leer, die naar veronderstelling noodzakelijk is voor bescherming tegen de *stoicheia*, juist zelf de boze machten zijn! Arnold vat dit samen:

The Colossian opponents did not understand their ‘philosophy’ as imparted to them through the agency of harmful spirits, but as a tradition that was effective for averting the evil influence of these hostile forces. Paul’s polemic would have startled his readers as they realized that he was actually denouncing their ‘philosophy’ as inspired by the same malicious powers from which they were seeking protection!^[10]

Dit klopt wanneer men zich realiseert dat de boze *stoicheia* niet de aandacht wekken van hen die de *stoicheia* ogenschijnlijk proberen te verslaan. Zolang die leringen de Kolossensische christenen

² Eng. *mother lode*: hoofdader in ijzer- of goudmijnen.

ervan weerhouden hun vertrouwen te stellen in de genoegzaamheid van Christus en de doeltreffendheid van Zijn volbrachte werk aan het kruis, werken zij de boze machten in de hand die zij juist hopen te verslaan.

In Kolossenzen 2:20 gebruikt Paulus de term *stoicheia* opnieuw wanneer hij de Kolossenzen eraan herinnert dat zij gestorven zijn met Christus. Paulus schrijft: “Indien gij dan met Christus de eerste beginselen [*stoicheia*] der wereld zijt afgestorven, wat wordt gij, gelijk of gij in de wereld leeft, met inzettingen belast? Namelijk raak niet, en smaak niet, en roer niet aan” (Kolossenzen 2:20, 21). De *stoicheia* (de eerste beginselen) vormen niet langer een bedreiging voor hen die gekruisigd zijn met Christus. F.F. Bruce beschrijft het zo:

U stierf met Christus en in deze dood met Hem (en daar gaat uw doop helemaal om) werd uw voormalige relatie van slavernij aan de elementaire machten van de wereld beëindigd.^[11]

De ascetische bepalingen werden blijkbaar noodzakelijk geacht voor religieuze afwering van de *stoicheia* en hun verderfelijke invloeden. Arnold vat netjes de kwesties samen die in Kolossenzen 2:20-21 opkomen:

For Paul the *stoicheia* were an integral part of the present evil age. They function as masters and overlords of unredeemed humanity working through various means — including the Jewish law and pagan religions — to hold their subjects in bondage. The rules and regulations imposed by these “powers”, ostensibly through sacred and venerable religious tradition, are therefore entirely unnecessary and actually represent a reversion to a form of slavery to the “powers” themselves.^[12]

Slavernij aan de *stoicheia* komt in vormen die slim vermoed zijn als religieuze middelen van bevrijding van hun invloed. Zij die zich inlaten met de hedendaagse leringen van “spiritual warfare” (geestelijke oorlogvoering) zouden hier nota van moeten nemen. De machten der duisternis zijn erg gewillig om zichzelf het object te maken van zulke oorlogvoeringen - zij kunnen zelfs de middelen en de technieken inspireren. Zij houden uiteraard van al die aandacht, zolang het de aandacht maar afhoudt van Christus en wat Hij eens en voor altijd heeft gedaan.

Een hogere spirituele ervaring “intreden”

Er is nog een ander Grieks woord waarvan de betekenis wordt betwist, maar het moet begrepen worden indien de waarschuwingen van Kolossenzen 2 in al hun kracht kunnen gezien worden. Dat woord is *embateuein* en het wordt gevonden in Kolossenzen 2:18³. Arnold wijdt een heel hoofdstuk aan de analyse van hoe dit woord werd gebruikt in een inscriptie bij plaatselijke mysterie-culten nabij Kolosse^[13]. In 1912 en 1913 vonden geleerden dat het woord werd gebruikt in een inscriptie van het heiligdom van Claros^[14]. Zo was *embateuein* een religieuze term waar de mensen van Frygië⁵ mee vertrouwd waren, die ook begrepen waren bij de lezers van Paulus in Kolosse. De term wees op de tweede fase van een mysterie-initiatie waar de netjes voorbereide adept binnenging om de mysteries te zien. Wat Arnold doet is het samentrekken van talloze voorbeelden om een helderder beeld te geven van de claims van de elite van zieneren tegen wie Paulus waarschuwt. De persoon die door de initiatie ging had gewoonlijk een visionaire ervaring^[15]. Dit verbindt *embateuein* met “visioenen” die in Kolossenzen 2:18 bedoeld worden.

Frygië met Kolosse in het huidige Turkije

Het volgende is Arnolds samenvatting van zijn uitgebreid onderzoek over het mysterie-gebruik van *embateuein* en de invloed daarvan op de Kolossenzen:

³ Kolossenzen 2:18: “Dat dan niemand u overheerse naar zijn wil in nederigheid en dienst der engelen, intredende [*embateuein*] in hetgeen hij niet gezien [*horao*] heeft, tevergeefs opgeblazen zijnde door het verstand zijns vleses”.

⁴ Claros of Clarus (Grieks *Klaros*), ligt aan de westkust van het huidige Turkije. <http://en.wikipedia.org/wiki/Claros>.

⁵ In Frygië (Grieks *Frygia*) lag onder meer Kolosse. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Frygi%C3%AB>.

[A] technical usage of the term [*embateuein*] for the second stage of mystery initiation is clearly attested in the inscriptions from the Apollo temple at Claros, and this technical usage of the term is the appropriate meaning for its use in Col. 2:18. The preceding clause, “the things he has seen” . . . should be seen as the object of the participle *embateuon*. The combination should thus be translated, “entering the things he had seen”. This would be a technical way of summarizing the initiate’s entry into the holy chamber of the temple, where the priest would have led the person through a whole series of ecstatic visionary experiences (perhaps including ascent to heaven and/or descent to the underworld). The initiation thus served as the basis of the knowledge and authority for the opponents to judge the Kolossenzen — those in the faction had been initiated, seen the visions, and learned from them. This mystery rite may have signified the beginning of a new and victorious life experience for the initiate in relationship to the hostile powers — the chains of fate had been broken and a new power for warding off hostile spirits had been received.¹⁶

Zij die deze ervaring hadden, hebben die waarschijnlijk eerder gehad, misschien voordat ze christen werden. Maar omdat dit voor hen zoveel betekend had - en er werd algemeen geloofd dat deze kleine elite die dit had ervaren immuniteit had verkregen tegen het gruwelijke lot dat voorheen in handen lag van de *stoicheia* - is het waarschijnlijk dat zij zich aan hun elitestatus vasthielden na bekeering tot het Christendom. Zulke mensen waren door strenge initiatierites gegaan, inbegrepen dingen die erg geleken op de lijst van inzettingen in Kolossenzen 2.

Eén bepaalde mysterie-liturgie werd geanalyseerd in relatie tot de Kolossensische “filosofie”^[17]. De volgende acht aspecten ervan komen overeen met dingen in Kolossenzen 2: (1) het werd traditie of overlevering genoemd; (2) de initiatie bevrijdt iemand van het noodlot en vijandige machten; (3) de vier elementen (waar algemeen naar werd verwezen als *stoicheia* in de Griekse wereld) worden gezien als in oppositie met onsterfelijk maken; (4) het zien van de goden en machten wordt genoemd, met gebruik van hetzelfde Griekse woord voor “zien” [*horao*] als in Kolossenzen 2:18; (5) naar veronderstelling onthulde een engel het mysterie - engelen zijn prominent aanwezig in de Kolossensische ketterij; (6) de geïnitieerde moest anderen binnenhalen, net zoals de “filosofie” van de Kolossensische valse leraars zijn volgelingen zocht; (7) dieet- en reinigingsvoorschriften waren vereist zoals ook vermeld in Kolossenzen 2:21, 22; en (8) de mysterie-rite moest uitgevoerd worden tijdens de nieuwe maan - zie Kolossenzen 2:16^[18]⁶. Het is erg duidelijk dat de waarschuwingen van Paulus moeten gezien worden in het licht van het populaire religieuze geloof en de religieuze ervaring in het eerste-eeuwse Asia Minor.

De term *embateuein* [intreden] in Kolossenzen 2:18 wijst daarom op het intreden in een hoger niveau van spirituele ervaring met visioenen, engelen, en veronderstelde vrijheid van de vijandige machten die door mensen werden gevreesd vanuit verschillende religieuze achtergronden die leefden in het gebied rond Kolosse. Er zijn daarvan zelfs Joodse bronnen, namelijk dat het lokaal Judaïsme vermengd was met ideeën betrokken van de omliggende heidenen^[19]. De mensen vreesden de *stoicheia* en deze vrees was diep geworteld in de maatschappij van die dagen. Het is duidelijk uit Paulus’ polemieken tegen de valse leraars die de christenen te Kolosse beïnvloedden, dat zijn lezers **verleid werden te geloven dat Christus hen niet ten volle had bevrijd van de vijandige machten en dat er meer nodig was**. De spirituele elitisten die deze visionaire ervaringen hadden, portretteerden zichzelf als diegenen die de Kolossenzen tot vrijheid konden leiden. Paulus beweerde dat zij in feite probeerden de christenen te Kolosse als roofbuit mee te slepen.

Drie waarschuwingen over spiritueel elitarisme

Met deze achtergrondinformatie kunnen we nu beter de drie waarschuwingen begrijpen in Kolossenzen 2 over opponenten van de genoegzaamheid van Christus.

De eerste waarschuwing hebben we reeds genoemd: “Ziet toe, dat niemand u als een roof meevoere door de filosofie, en ijdele verleiding, naar de overlevering der mensen, naar de eerste beginselen [*stoicheia*] der wereld, en niet naar Christus” (Kolossenzen 2:8). Dit is een waarschuwing tegen het

⁶ Kol. 2:16: “Dat u dan niemand oordele in spijs of in drank, of in het stuk van de feestdag, of van de nieuwe maan [*noumenia*], of van de sabbatten”.

zich als buit laten meeslepen. De spirituele elitisten beweerden speciale kennis en technieken te bezitten die in staat stellen te ontsnappen aan de invloed van de *stoicheia*. Zij speelden op het idee dat de Kolossensische christenen de *stoicheia* hoorden te vrezen en dat zij hulp nodig hadden om daaraan te ontsnappen. De waarheid is echter dat dit een “ijdele verleiding” was. De Kolossensische christenen waren bevrijd van de *stoicheia* wegens het volbrachte werk van Christus; het **echte** gevaar lag juist in de technieken van de elitisten.

Laat dit heel duidelijk zijn. De vijandige machten hielden niet langer de Kolossensische christenen in gevangenschap. Want als zij hun vertrouwen gesteld hebben in Christus, zijn christenen “uit de macht der duisternis getrokken en overgezet in het Koninkrijk van de Zoon” (Kol. 1:13).

Maar er blijft nog een strijd. Nu de *stoicheia* hun vroegere slaven hebben verloren aan Christus, hebben zij een nieuw plan. De vijandige machten inspireren een valse leer die geloofd wordt door valse leraars. Deze elitistische leraren vertellen de Kolossenzen dat zij niet echt vrij zijn van de *stoicheia*. Deze leraars verleiden christenen ertoe heidense praktijken en overleveringen in hun geloof te integreren, om bevrijding te vinden van de vijandige machten. De elitistische leraars hoopten hun volgelingen als een buit mee te slepen door hun eigen openbaringen, technieken en ervaringen ten koste van de genade van God, gegeven door Christus’ volbrachte werk. De spirituele elitisten werken de *stoicheia* juist in de hand, terwijl zij beweren de sleutel te hebben om ze te verslaan. De “ijdele verleiding” ligt in hun claim van een bijzondere status. Hun grootste leugen is de bewering dat hetgeen Christus reeds heeft gedaan niet voldoende, insufficiënt is.

De tweede waarschuwing wordt gevonden in Kolossenzen 2:16: “Dat u dan niemand oordele in spijs of in drank, of in het stuk van de feestdag, of van de nieuwe maan [*noumenia*], of van de sabbatten”. Het woordje “dan” [of: “daarom”, “dus”] wijst terug op de waarheid dat Christus door het kruis hun grootste problemen had opgelost. Dat waren hun vorige staat van “dood in de misdaden” (vers 13) en hun afhankelijkheid van de overheden en machten der duisternis (vers 15). Christus had hun schuld voor God uitgewist (vers 13-14) en de overheden en machten uitgetogen⁷ (*ontwapend* HSV; vers 15). Niettegenstaande dit stonden de elitisten in Kolosse erop dat het geloof van de Kolossensische christenen defectief en insufficiënt was. Zij wilden zich daarmee opstellen als rechters. Paulus waarschuwde dat wij hen niet mogen laten doen!

De would-be rechters wilden de Kolossensische christenen vertellen hoe te eten, welke religieuze feesten te houden, en uiteraard eisten zij het houden van de sabbat. Hier zien we zowel heidense als Joodse elementen. De sabbat is de Joodse sabbat en die liep van zonsondergang vrijdag tot zonsondergang zaterdag. Zoals we eerder zagen moesten bij nieuwe maan de heidense mysterie-riten gehouden worden. De voedselkwestie kon Joods zijn of heidens. De drankregels zullen veeleer van heidense stipulatie geweest zijn^[20]. Zij eisten blijkbaar een strikt ascetisme. Interessant is dat niettemin dit duidelijke bevel om niemand als rechter te laten optreden met betrekking tot de sabbat, er vandaag veel groepen zijn die dat precies doen! Zij trachten semantische drogredenen te hanteren om ons ervan te overtuigen dat deze passage niet over de sabbat spreekt. Luister niet naar hen.

In Galaten geeft Paulus ons een gelijkaardige lering en noemt de *stoicheia* hierbij:

“Maar toen, als gij God niet kent, diendet gij hen, die van nature geen goden zijn; En nu, als gij God kent, ja, veelmeer door God gekend zijt, hoe keert gij u weer tot de zwakke [*asthenes*] en arme [*ptochos*] beginselen [*stoicheia*], welke gij weer van voren aan wilt dienen? Gij onderhoudt dagen, en maanden, en tijden, en jaren. Ik vrees voor u, dat ik niet enigszins tevergeefs aan u gearbeid heb” (Gal. 4:8-11).

Het woord “beginselen” hier is in het Grieks *stoicheia*. Terugkeren naar religieuze praktijken van hun vroegere levens - heidens of Joods - staat gelijk met een terugkeer naar de dominantie van de *stoicheia*. Terugkeer is slavernij aan de “goden” die niet echt goden zijn maar geestelijke wezens, vijandige machten, die zoeken in slavernij te brengen. Elke ontkenning van de genoegzaamheid van Christus, of een toevoegen aan het volbrachte werk van Christus, wordt door Paulus gezien als een terugkeer naar de slavernij.

⁷ Grieks *apekduomai*: beroofd, ontdaan.

De spirituele elitisten houden van het veroordelen van anderen. Zij beweren te weten hoe vrijheid te vinden en zeggen wedergeboren christenen dat zij niet echt vrij zijn. Hun weg naar “vrijheid” is altijd slavernij. Paulus’ instructie is klaar en duidelijk: “laat hen niet handelen als uw rechter”. Hoe droevig is het dat zovelen zich laten verleiden.

De derde waarschuwing wordt gevonden in Kolossenzen 2:18: “Dat niemand u overheerse [*katabrabeuo*] naar zijn wil in nederigheid en dienst der engelen, intredende [*embateuein*] in hetgeen hij niet⁸ gezien heeft, tevergeefs opgeblazen zijnde door het verstand zijns vleses”. Eerder hebben we wat tijd besteed aan het vaststellen van de betekenis van de frase “intredende [*embateuein*] in hetgeen hij niet gezien heeft” dat een woord gebruikt met de technische betekenis van intreden in een tweede fase van een heidense initiatie-rite. De would-be elitisten in Kolosse claimden bijzondere spirituele ervaringen die hen, zo verondersteld, bevrijding gaven van de *stoicheia*. Zij promootten hun ervaringen en de middelen om ze te verkrijgen aan de Kolossensische christenen. F.F. Bruce geeft commentaar op deze passage:

Zij pretenderen een weg gevonden te hebben naar een hoger plan van geestelijke ervaring alsof zij geïnitieerd waren in geheime mysteries die hen een oneindig voordeel gaven over de geïnitieerden.^[21]

Als Arnold het juist heeft, is het waarschijnlijk zo dat zij participeerden in de initiatie-riten van een van de mysteries, en beweerden zij dat de inzichten en ervaringen hen een speciale status verleenden tegenover gewone christenen.^[22]

De frase “dat niemand u overheerse” komt van een zeldzaam Grieks woord⁹ dat wijst op een scheidsrechter in een atletische wedstrijd^[23]. Hier betekent het “diskwalificeren”^[24]. De elitisten nemen de rol op van scheidsrechter en diskwalificeren de ware christenen. Zij beweren ervaringen, visioenen, superieure “nederigheid” (hoe ironisch) en een bijzondere relatie tot engelen te hebben.

De betekenis van de frase “dienst¹⁰ der engelen” wordt betwist. De Griekse constructie kan “engelenaanbidding” of “engelen als voorwerp van aanbidding” betekenen. Als men daar een Joodse bron tegen plaatst, werd meestal “engelenaanbidding” verondersteld. Er waren Joodse sekten die beweerden het geheim te kennen tot het ervaren van engelenaanbidding, zoals dat van de engelen^[25].

Aan de andere kant geeft Arnold veel Griekse bronnen op die dezelfde terminologie gebruiken en concludeert dan dat het de betekenis heeft van “engelen als voorwerp van verering”^[26]. In de magische teksten refereert en vertaalt hij: engelen worden genoemd en aanroepen voor bescherming tegen het (nood)lot en de vijandige machten. Sommige van hen hebben Joodse en heidense namen in dezelfde tekst^[27]. Eerder dan engelen direct te aanbidden alsof zij als ware God zouden zijn, werden zij “vereerd” en aanroepen voor hulp, en maakten zij deel uit van de vele bemiddelaars tussen mens en God. Hier is een stuk van Arnolds samenvatting:

De teksten zijn ook een goede illustratie van het religieuze syncretisme van die tijd. Joodse engelen, zowel als de namen en titels van Jahweh, worden vermengd met heidense bemiddelaars en naar allen wordt verwezen als “engelen”. De persoonlijkheden van de godheden en de geesten gaan verloren ten voordele van een pragmatische bezorgdheid over wie de macht heeft en wie zal helpen.^[28]

Als dat de kwestie was in Kolosse, dan beweerden de “rechters” bijzondere kennis te bezitten waardoor engelen-bemiddelaars (hun namen kennen was een sleutelkwestie) konden aanroepen worden voor hulp door gebruik te maken van de juiste formule, om zo het noodlot af te wenden. Arnold presenteert een erg overtuigend argument voor zijn zienswijze.

Dit klopt met de bredere context van Kolossenzen 1 & 2. Paulus’ bewering is dat Christus de Schepper en onderhouder van alles is, en dat Hij boven alle machten staat, dat in Hem alle volheid van de Godheid is, en dat in Hem de Kolossensische christenen in Christus volmaakt waren (zie Kolossenzen 2:9, 10 en de Christuslofzang van Kolossenzen 1:15-20). De would-be spirituele elitis-

⁸ Sommige bijbelvertalingen laten het woordje “niet” weg: NBG, Voorhoeve NT (Telos).

⁹ Grieks *katabrabeuo*. Strong’s 2603: “to defraud (of salvation):--beguile or reward”. HSV: “laat niemand ... u de prijs ontzeggen”.

¹⁰ Grieks *threskeia*. Strong’s 2356: “ceremonial observance:--religion, worshipping”. HSV: “verering van engelen”.

ten ontkenden dat al wat noodzakelijk is in Christus te zijn. Zij beweerden dat de *stoicheia* nog steeds macht hadden over de gewone christenen in Kolosse en dat hun kennis en ervaringen de sleutel waren naar vrijheid.

De “verering van engelen” was blijkbaar een religieus proces van engelen aanroepen (middels hun geheime namen) als bemiddelaars die de invloed van vijandige machten konden tegenwerken. Dit kan eigenaardig lijken, tenzij u de miljoenen Rooms-katholieken beschouwt (wier kerk hen niet toestaat te weten dat zij volmaakt kunnen zijn in Christus door geloof), die routinematig middelaars aanroepen, zoals Maria en vele heiligen, en menen dat die hulp niet voorzien is in Christus. Het is niet moeilijk u in te beelden dat christenen, die in de syncretistische cultuur leefden van het eerste eeuwse Asia Minor, konden geloven in engelen-bemiddelaars wanneer Joden en heidenen overeenkomstige leringen hadden. De would-be “scheidrechtters” stelden zich op en noemden diegenen “gediskwalificeerd” die gewoon en simpel vertrouwden op het volbrachte werk van Christus.

Verder bewijs dat dit een magisch geloof in bemiddelaars betrof, wordt gevonden in het volgende vers: “En het Hoofd niet behoudende, uit hetwelk het gehele lichaam, door de samenvoegselen en samenbindingen voorzien en samengevoegd zijnde, opwast met goddelijke wasdom” (Kolossenzen 2:19). De elitistische rechtters trekken mensen weg van wat hen alleen en echt kan redden: het volbrachte werk van Christus. De analogie van het hoofd en het lichaam tonen ons dat christelijke groei niet gebaseerd is op het werk van bemiddelaars, of ze nu menselijk zijn of engelen. Het hele lichaam ontvangt al het nodige direct van Christus. De hele levensvisie als dat er een enorme kloof is tussen hen en God, gevuld met *stoicheia*, engelen, noodlot, overheden en machten, werd op de Kolossenzen als last gedrukt. De dwalenden hadden Christus verlaagd tot een niveau van een van de vele middelaars, die hen misschien konden helpen, maar niet direct of compleet. Er was veel meer nodig en de elitisten alleen wisten naar veronderstelling de geheimen. Paulus zegt dat zij niet vasthouden aan het hoofd.

Conclusie

Clinton Arnold vat de situatie samen:

Referring to itself as ‘the philosophy,’ the leaders of this faction had adapted the Pauline gospel to aspects of Phrygian-Lyidian beliefs and practices as well as to local Judaism. They advocated the invocation of angels for protection from the hostile powers. They appear to have overemphasized the transcendence of God and underemphasized the exalted position of Christ, functionally viewing him as a mediator, perhaps on the same level as angels. As a means of countering this teaching and giving the Kolossenzen perspective on the relationship of Christ to the powers, Paul gives eloquent expression to a *cosmic Christology*. Jesus existed before the powers, he in fact created them, he defeated the hostile powers on the cross, and he will intervene in the future and bring about a universal peace in heaven as well as on earth.^[29]

Christus is verheven boven alle machten in de hemel en op aarde, vriendelijk of vijandig, en wij zijn volmaakt in Hem. **Daarom** - ziet toe, dat niemand u als een roof meevoere (2:8). **Daarom** - Dat u dan niemand oordele (2:16). **Daarom** - laat niemand u diskwalificeren (2:18).

Er zijn verscheidene versies van de Kolossensische ketterij vandaag populair. Die zullen het onderwerp vormen van ons vervolgartikel (deel 2).

Eindnoten

1. R.C.H. Lenski, *Kolossenzen*, in *Commentary on the New Testament*, (Peabody, MA: Hendrickson, 1998; reprint, Minneapolis: Augsburg, 1966), Lenski writes, “Paul’s imagery is true to fact: error leads its victims away like booty”, 96.
2. Clinton E. Arnold *The Colossian Syncretism - The Interface between Christianity and Folk Belief at Colossae*, (Baker: GrandRapids, 1996), is the most comprehensive work that also cites many previous works on the topic.
3. Lenski, 98.
4. Arnold, chapter 6, 158ff.
5. Ibid. 192, 193.
6. Ibid. 192.

7. FF Bruce sees Jewish “mercaba mysticism” behind it, John MacArthur identifies Gnosticism. Lenski sees Judaizers as behind it.
8. Arnold 62-70.
9. Ibid. 188.
10. Ibid. 190.
11. F F Bruce, *Kolossenzen* in NICNT, (Eerdmans: Grand Rapids, 1984), 124.
12. Arnold, 194.
13. Ibid. 104ff.
14. Bruce, 121.
15. Arnold, 123-126.
16. Ibid. 155,156.
17. The Mithras Liturgy, as described in Arnold, 136-139.
18. This is a summary of Arnold’s material, 139, 140.
19. Arnold, 150-155.
20. Bruce 114.
21. Ibid. 117.
22. Arnold, 156.
23. Lenski128, Bruce 117 n111.
24. Bruce 117.
25. Bruce, 119 takes this position.
26. Arnold, 30-31 summarizes his findings.
27. For example see Arnold, 24.
28. Ibid. 31.
29. Ibid. 311.

Appendix: *Stoicheion*

(M.V.)

Stoicheion komt zeven maal voor in het Nieuwe Testament.

***Stoicheion* volgens Prisma G/N:**

“element; *pluralis*: principes, (grond)beginselen; elementaire machten”.

In Kol. 2:8 kan *Stoichaeia tou kosmou* dan “de elementaire machten van de wereld” betekenen.

De NBG lijkt me hier beter te vertalen met “de wereldgeesten”. Wij moeten goed opletten voor de boze machten van de *stoicheia tou kosmou* of *wereldgeesten*!

***Stoicheion* volgens Strong’s Concordance:**

4747	στοιχειον stoicheion <i>stoy-khi'-on</i>	neuter of a presumed derivative of the base of στοιχεω - stoicheo 4748; something orderly in arrangement, i.e. (by implication) a serial (basal, fundamental, initial) constituent (literally), proposition (figuratively):-- element, principle, rudiment.
------	--	---

4747	στοιχειον stoicheion	στοιχεια Gal 4:3, Gal 4:9, Col 2:8, Heb 5:12, 2 Pe 3:10, 2 Pe 3:12 στοιχειων Col 2:20
------	-------------------------	--

Weergave volgens de SV 1977 en NBG 1951:

Gl 4:3

SV Alzo wij ook, toen wij kinderen waren, zo NBG Zo bleven ook wij, zolang wij onmondig

waren wij dienstbaar gemaakt onder de eerste beginselen der wereld (*stoicheia tou kosmou*)

Gl 4:9

SV En nu, als gij God kent, ja, veelmeer door God gekend zijt, hoe keert gij u weer tot de zwakke en arme beginselen (*stoicheia*), welke gij weer van voren aan wilt dienen?

Ko 2:8

SV Ziet toe, dat niemand u als een roof meevore door de filosofie, en ijdele verleiding, naar de overlevering der mensen, naar de eerste beginselen der wereld (*stoicheia tou kosmou*), en niet naar Christus.

Ko 2:20

SV Indien gij dan met Christus de eerste beginselen der wereld (*stoichei6n tou kosmou*) zijt afgestorven, wat wordt gij, gelijk of gij in de wereld leefdet, met inzettingen belast?

Hb 5:12

SV Want gij, daar gij leraars behoortet te zijn vanwege de tijd, hebt weer van node, dat men u leert, welke de eerste beginselen (*stoicheia*) zijn van de woorden Gods; en gij zijt geworden, als die melk van node hebben, en niet vaste spijs.

2Pt 3:10

SV Maar de dag des Heeren zal komen als een dief in de nacht, in welke de hemelen met een gedruis zullen voorbijgaan, en de elementen (*stoicheia*) branden zullen en vergaan, en de aarde en de werken, die daarin zijn, zullen verbranden.

2Pt 3:12

SV Verwachtende en haastende tot de toekomst van de dag Gods, in welke de hemelen, door vuur ontstoken zijnde, zullen vergaan, en de elementen (*stoicheia*) brandende zullen versmelten.

waren, onderworpen aan de wereldgeesten (*stoicheia tou kosmou*)

NBG Nu gij echter God hebt leren kennen, ja, meer nog, door God gekend zijt, hoe kunt gij thans terugkeren tot die zwakke en armelijke wereldgeesten (*stoicheia*), waaraan gij u weder van meet aan dienstbaar wilt maken?

NBG Ziet toe, dat niemand u medeslepe door zijn wijsbegeerte en door ijdel bedrog in overeenstemming met de overlevering der mensen, met de wereldgeesten (*stoicheia tou kosmou*) en niet met Christus

NBG Indien gij met Christus afgestorven zijt aan de wereldgeesten (*stoichei6n tou kosmou*), waartoe laat gij u, alsof gij in de wereld leefdet, geboden opleggen

NBG Want hoewel gij, naar de tijd gerekend, leraars behoortet te zijn, hebt gij weer nodig, dat men u de eerste beginselen (*stoicheia*) van de uitspraken Gods leert, en gij hebt nog melk nodig (en) geen vaste spijs.

NBG Maar de dag des Heren zal komen als een dief. Op die dag zullen de hemelen met gedruis voorbijgaan en de elementen (*stoicheia*) door vuur vergaan, en de aarde en de werken daarop zullen gevonden worden.

NBG vol verwachting u spoedende naar de komst van de dag Gods, ter wille waarvan de hemelen brandende zullen vergaan en de elementen (*stoicheia*) in vuur zullen wegsmelten.

Kolossenzen 2:8 in diverse andere bijbelvertalingen:

NBV: Wees op uw hoede en laat u niet meeslepen door holle en misleidende theorieën die op menselijke tradities zijn gebaseerd en zich richten op de machten van de wereld (*stoicheia tou kosmou*) en niet op Christus.

WB: Wees op uw hoede, let erop dat niemand van u zich laat meeslepen door waardeloze, bedrieglijke theorieën, die steunen op menselijke tradities, op de machten van de kosmos (*stoicheia tou kosmou*), maar niet op Christus.

GNB: Let op, dat niemand u meesleept door holle en misleidende ideeën die steunen op menselijke tradities, op de machten van de wereld (*stoicheia tou kosmou*), en niet op Christus.

Deel 2/2 : Hoe Kolossenzen waarschuwt tegen geestelijk elitarisme en valse leringen van geestelijke oorlogvoering : [DOC](#) of [PDF](#)

verhoevenmarc@skynet.be - www.verhoevenmarc.be - www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm